

Szennay Ilona

Gyász

1
mélylila bársonytokban
ékszer
nyoma

2
remetebarlang
avarszagú csöndjébe
temettem hangod

3
fakult hegek
cseppkővé dermedt harmat
fáradt arcodon

Macuo Basó emlékére

szükszavúságod
fecsegésünk sodrába
hengerített kő

Álom

(Pilinszky Jánosnak)

homlokpárkányon
csillagok
gyümölcs-szelíden
gyöngyfehér ruhában
belépsz
a könnyek ajtaján

Büky László

Szennay Ilona, Izsóplevelek.
Tinta Kiadó, Budapest, 1999

Új versesfüzetét a költő öt részre osztotta, cikluscímek: Kései harmat, Üveggarangok, Gyöngyfehér ruhában, Mészköhalmokon, Szíromesőben. S ha még ide tesszük a Nagyböjti hó című versét — „szent magasokból / megszentelt mélybe hulló / kései harmat” — látható, hogy Szennay a haiku formához és tartalomhoz közeledő költő. A versek között rá is találhat az olvasó Szennaynak erre vonatkozó költői alapállására: „fehér papírról / hamvas mentalevelek / il-lata árad” (Haiku-költészet).

A szerző már előző kötetében — Harmatalagút (Alterra Kiadó, Budapest, 1997) — látható volt a kis szövegterjedelmű versmatériához való lehető legnagyobb jelentéstömeg hozzárendelésének kísérlete, amellyel itt-ott a nyelvi lehetőségek hálójának fölfejtése is együttjárt. A költő magánéletében nyelvész, s ez meg is látszott a Harmatalagút (mondhatni:) némely nyelvészeti jellegű verskörítésében, abban például, hogy szószedetet közölt egyes versek után, amely szószedet asszociációs tartalmakat váltott ki vagy erősített meg (nem is mindig magyar szóanyaggal). A mostani könyvecskében — már nincsen a copy rightban meg a polgári név — a nyelvészi indítatásnak külső jelei nem mutatkoznak, azonban megmarad a kicsiny versterjedelem azokban a versekben is, amelyek nem a japán forma alapján íródtak. Szennay következetes munkálkodással igyekszik a lírikumot a lehető legkisebb nyelvi csomagolásba helyezni. Ezt a törekvését nem csupán a képkivágás technikájával, hanem a képalkotás módjával is szolgálja: „Idegen függönyök mögött / bizonytalan időben / gyúl fény, / más virágok nyílnak / ablakodban. / Szúrós burkából / kegyetlen koppanással előhasad / az ismeretlen” (Amikor elmegegyek).

Szennay verseiben az ábrázolt tárgyiasságok meglehetősen általánosítva vannak, még az első pillanatra tárgyyszerű dolgok és helyzetek is. („Idegen függönyök mögött” stb.), a vadgesztenye termését az „ismeretlen”-re áttevő

zárókép metaforái viszont párhuzamba állíthatók az ábrázolt világ előzményeivel (ti. fények gyúlnak idegen függönyök mögött), s így azokban is, emezekben is maga az ismeretlen mutatkozik meg. Másutt teljesen az olvasóra bízta a nyelvi ábrázolat lelki—lírai vonatkozásrendszerének megvalósítását és persze megértését: „homokba ázott / halvány rózsaszirmok” (Tengerpart), ugyanígy: „poros kavicsok / hasadékaiban / csillanó / kristályfény” (Karácsony), további számos példa volna idézhető. Az effajta verseiből azok, amelyeknek utalásrendszere szinte közismereti, talán kevésbé hatásosak, mint a mandulafát jelképként használó Janus Pannoniust idéző haiku is: „Mandulafácska, / kicsinyke, vézna, árva, / hullik a szirma” (Janus Pannonius). Természetesen lehet az ellenkező esetre is példát találni, s nem is egyet, így: a Mészköhalmokon cím alatt közölt tizenhat haiku közt: „leánderbokrok / hűséges lándzsás örök / a Jordán partján; vagy: a dús szikomorfán / Zakeus gyáva szíve / újjászületik”.

A keleti, japános versalkotásmóddal együtt járó világszemléletet Szennay Ilona a kereszténységével egyberajzolva használja. Talán már a fenti idézetekből valamelyest látható volt ez; az efféle megoldások, mint „szellőrózsa hószirmán / Megváltónk vére” (Mészköhalmokon), alighanem szemléltetik azt a költői sajátságot, amelynek köszönhető, hogy nem lesz didaktikus és beszűkülő horizontú a narráció és a költői világ: „körülhatárolt / csönd üvegharangok” (Tihanyi képek). Amíg ezeknek az üvegharangoknak finom hangja bejut Szennay lírájába, hiába van az körülhatárolva bármivel, a külső világból (amelynek eseményei egyébként alig-alig szüremkednek lírájába) olyan visszhangok és felhangok keletkeznek, melyeket érdemes rögzítenie.

Verseinek nem lírai történései, hanem képi állapotai vannak. A képek apró metszetek vagy nyomatok, szinte mindegy, milyen festészeti eljáráshoz hasonlítjuk őket, hiszen nem elsődleges szerepük a képiségük. Nem az, még akkor sem, amikor a képekbe rajzolt világ a valóságos világgal megfelelésben van: „kéményüstben / kovacsillanásban / gyémántragyogásban / lépcsőd fa-

kuló anyagában / cementben / házaid tövén / a kő” (Nyomok). A vers rajzolata csupán (lírai) mintaforma, mintarajz, amely bizonyos lelkiállapotokat, érzelmi helyzeteket körvonalaz és szerkezetbe zár. Az azonban az olvasóra vár, hogy milyen tényleges lelki-érzelmi, állapotokra helyezi rá ezt a mintarajzot, hogy mintegy azonosulhasson a költővel; az iménti példa esetében az elmúlást megérző lírai én belső állapotát, amely kőhöz méri az állandóságot, amely így tehát nincs meg őbenne. S ezt a pusztulás kérdését rögzítő mintát használhatja Szennay olvasója új és új vonatkoztatási rendben. Hasonló verseket gyakran találunk a versek közt, ami nyilván a japáni forma következménye: „kiszikkadt / elporladt / Napvirág” (Tengerpart); vagy: „sorvadó-sarjadó / hervadó-horgadó / fakuló-fakadó / Élet” (Spirál). Vannak versei, melyekhez könnyen talál az olvasó társítható tartalmakat: „pörög a rokka / szalad a szál / forog a forrás / telik a nyár” (Idő-dal), sőt ehhez még Weöres Sándor vagy éppenséggel Szapphó is köthető, másutt az európai és magyar költészeti hagyomány kevésbé kínál fogódzót: „káposztalepke / libben hamvasillatos / izsóplevéltre” (Mészköhalmokon). A hazai virágoskertekbe más tájokról van betelepítve az izsóp, s az itthoni káposztalepke rálebbenésének finomsága elindíthat az olvasban is bizonyos együttrezdülést, hiszen végül is minden ideplántált dolgot hazánkba, líránkba lehet fogadni (mint az izsópot is), s ha még érdemes is rá, az esetben kiváltképpen.

Szennay Ilonának ez a meghonosítás a törekvése, amidőn a japáni formával és tartalmi-fogalmazási lehetőséggel kísérletezik. Lesz-e annyi életereje az ideültetett növénykének, hogy belegökeresedjék a honi líra földjébe, a költő jövődjé versei mutathatják meg, hiszen a haikuban használt képi-szimbolikus nyelvezet a mi tájékozódásunkban alig-alig vált ki megfejthető szimbólumok híján képzettársítást, így a gondolati — és a japán filozófikus — mélységet nehéz az olvasónak megtalálnia. Szennay Ilona lírai-gondolati tartalmai nemritkán azonban a mai magyar olvasónak is befogadhatók és befogadandók.